

Hlavním a téměř jediným zdrojem obilivých ka-
zachů je kočovní chov dobytky – koní, ovcí, ro-
hatého skotu, v menší míře i velbloudů, provozo-
vaných dříve zpravidla buďto námezdně, nebo na
propachovaných pastviscích a nežádka i s pra-
notatým dobytkem. Od kolektivizace v 50. letech
se situace podstatně změnila: zkvatnila se
pastva, postavily stáje, zřídily zootechnické a
veterinární stanice, racionálním krmením a im-
portem se zlepšila kvalita stada. V posledních
letech s hromadným přechodem Kazachů k use-
delnému způsobu života se začíná rozvíjet i země-
dělská výroba: pěstování pšenice, pšenice, rýže,
bavlníku, sójových bobů atd. Useďlý způsob ži-
vota si vyzábil také postupný přechod od tra-
dičního způsobu bydlení v jurtech k modernímu
v zděných domech. Životním podmínkám a pra-
covnímu stylu Kazachů odpovídá i jejich kraj a
strava, bohatá zejména na produkty mléka
a masa. Obecná vzdělanost je dosud na nízkém
stupni, školy v širším měřítku se teprve zavádějí.
Činští Kazachi na rozdíl od Kazachů v SSSR píší
arabským písmem. Jejich náboženstvím je islám
sunatského vyznání, místy se však dosud udržují
zbytky šamanismu.

KIRGIZOVÉ (čínsky Kche-er-kche-c'-cu), jejich
je v Číně 90 tisíc (1978), žijí v nejzápadnějších
výběžcích Sin-fiangu, kde pro ně také byl v roce
1954 vytvořen vlastní autonomní kraj Kyzyl-su
s administrativním centrem Attuš (severovýchod-
ně od Kašgaru). Původním domovem Kirgizů
bylo západní Mongolsko, odkud se přesunuli ke
sítědlinu Jeniseji (Minusinská kotlina). V 8. sto-
letí jim vládl Ujguri, jejichž jho svrhli v roce
840, aby se posléze opět stali poddanými Kitá-
nů a ještě později Mongolů. V současné době
převládá názor, že na formování Kirgizského ná-
roda v CLR se podílela četná turkická plemena,
příšedí do svých dnešních sídel z oblastí
Tchien-šou, jižního Altaje, povodí Irtyše, jakož
i plemena mongolského a kazachského původu.
Dříve bylo hlavní obživou Kirgizů pastevectví,
ot' kočovného či polokočovního typu (ovce, ko-
zy, velký rohatý skot, jačí, koně, velbloudi, osli).
Dnes s postupným přechodem k useďdelmu způ-
sobu života, a kde to místní a klimatické podmín-
ky dovolují, se začíná uplatňovat i zemědě-
lství (pěstování ječmene, pšenice a prosa). Lov
potí k oblíbenému zaměstnání každého Kirgiza
a výroba plstěného a koženého zboží. Ženy se
věnují ozdobnému vyšívaní.

Kirgizové jsou známí bohatým lidovým folklo-
rem, mimořádně oblíbené u nich se těší hudba,
zpěv a tanec. Jejich duchovní svět je dosud sil-
ně poznamenán náboženskou ideologií islámu.
SALARI (čínsky Sa-la-cu) přes svůj velký
počet (50 tisíc v roce 1978) žijí značně rozptýle-
ně a to zejména v jihovýchodní části provincie
Čching-chaj, kde mají od roku 1954 vlastní auto-
nomní okres Sun-chua (administrativní centrum
Ti-s'), dále v sousední provincii Kan-su a dokon-
ce na nejzápadnějším Sin-fiangu v okolí měs-
ta I-ningu.

Podle legendy pocházejí Salari (zvaní též Sa-
luri, Saliri, Salori) z okolí Samarkandu ve Sřed-
ní Asii, odkud se ve 14. století jedna jejich část
vystěhovala do Číny, jiná splýnula s turkmen-
ským národem a další dospěla až do Malej Asie.
Za více než 600 let se čínští Salari v novém pro-
středí dokonale stžili se svými sousedy – Chan-
y.

Chueji, Tibetany atd. a jejich rodný jazyk salar-
ština, svou stavbou blízká uzběčtině, do sebe
vstřebala četné prvky čínštiny a tibetštiny.
Salari jsou useďlý zemědělský lid: žijí v hi-
lenných staveních v osadách vesnického typu,
pole osívají pšenici, ječmenem, ovsem, doma
choví ovce, krávy, koně, muly a osly, věnují se
též intenzivnímu zahradnictví a z řemesel pro-
vozují kovářství, hrnčářství, mlýnářství atd. Nábo-
ženský vyznání jsou muslimové. Ve své cen-
trální části v Kej-c' pletně uchovávají posvá-
tní korán, který s sebou ze Samarkandu přinesli
jejich dávní předkové, první přistěhovalci. Vlast-
ního písemnictví dosud nemají. Jejich lidová
tvorba vykazuje vedle původních prvků turkic-
kých a islámských také pozdější námetý čínské
o tibetské.

JDKUOVÉ (čínsky Ju-ku-cu), čítající pouhých
8 tisíc osob (1978), představují velmi starobylou
národnost čínské severozápadu. Obývají se-
verní výběžky pohorí Čchi-lien-šan v západním
Kan-su, kde také pro ně byl v roce 1954 zřízen
vlastní autonomní okres Su-nan. Etnicky zaklad
dnešních Jůkůů (sami se nazývají Saryg Jugur,
Siro Jugur či Sary Ujgur – „Zlatí Ujguri“) tvoří
dvě vlny ujurských přistěhovalců: první z Mon-
golska, odkud je v 9. století n. l. po pádu tam-
ního ujurského chonátu vypudili Kirgizové, a
druhý z Turfanu na západě. Jejich jazyk jůků-
ština je odvozena z turkické staroujgurštiny, nie-
méně jsou v ní patrné četné prvky čínštiny, ti-
betštiny a mongolštiny. Některé skupiny Jůkůů
dokonce hovoří výlučně některým z těchto jazyků
a používají jejich grafiky.

Jůkůové jsou převážně pastevectví lid, ale
provazují i zemědělství a zahradnictví, zejména
v nižších oblastech. S prolatžením železnice
z čínské vnitrozemí do Su-nanu, kraje bohaté-
ho na naftu a železnou rudu, v roce 1958 se tu
objevily první průmyslové podniky.

Hmatná a duchovní kultura Jůkůů, jakožto jedi-
ného turkického národa CLR, je výrazně bud-
histická, a to tibetsko-lamoistická. Projevuje se
tak v architektuře jejich kultovních staveb,
klánu. Hlavním poutním místem Jůkůůských la-
moistů je klášter Kumbum (Tcha-er-s') u Čching-
chajského jezera.

UZBEKOVÉ (čínsky Wu-c'-pie-kche-cu), čítající
7 tisíc osob (1978), patří k malým etnickým sku-
pinám CLR. Žijí výlučně v Sin-fiangu, rozptýleni
na pak ve městech I-ningu, Kašgaru, Tcha-
-čchengu (Cugučok), Urumči-aj. Pro malou je-
ich početnost a značnou rozptýlenost jim nebyl
přiznán žádný stupeň autonomie. Do svých dneš-
ních sídel se ze svého hlavního etnického teri-
toria ve Sřední Asii přistěhovali relativně pozdě,
teprve v polovině 18. století v souvislosti s vo-
jenskými operacemi císaře Čchien-lunga v Džun-
garsku. Měšičti Uzbekci se věnují hlavně obcho-
du a řemeslům, venkovští pak provazují země-
dělství.

Uzbekci, kteří svými obyčejí a způsobem života
silně připomínají Ujgury, jsou vyznavači sunnit-
ského islámu. Půma používají arabského. Jejich
vzdělanost je v porovnání s jinými národnostmi
skupinami Sin-fiangu relativně na vysokém
stupni.

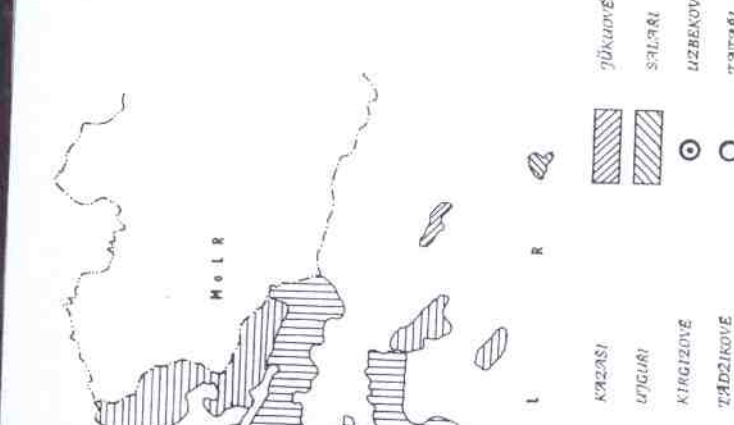
TATARI (čínsky Tcha-tcha-er-cu), v celkovém

pečtu 2 tisíce lidí (1978), oproti 6,9 tis. v roce 1958, žijí převážně ve městě Tcha-čchengu (Cugučok) a v celém kraji I-li na nejzápaděm Sin-fiangu. Etnicky souvisejí s davnými mongolsko-turkotatarskými kočovnými kmeny Čchingchána a jeho nástupců ve 13. století pronikli daleko na západ, za Ural a do východní Evropy. Část Tatarů usazených ve středním Pa- volží se koncem 19. a začátkem 20. století přemístila do Čínské Turkestánu, kde vytvořili základ dnešní tatarské populace, historicky vů- bec nejmladšího mechačského národa CLR.

Hlavním zdrojem obilivých čínských Tatarů je obchod a řemeslo, provázované na bázi veřej- ně-seukromého podnikání či v rámci výrobních družstev. Rovněž u Tatarů je obecná vzdělanost na poměrně vysoké úrovni. Píší arabským pís- mem, k němuž se v převážně většině dosud hlásí.

TADŽIKOVÉ (čínsky Tcha-ti-kche-cu, 20 tisíc v roce 1978) představují mezi mechačskými ná-

rodý CLR jediný národ íránského etnolingvistického původu, tvořený dvěma jazykově odlišnými skupinami: početnějšími autochtonními Sarikolci a Vachánci, pozdějšími přistěhovalci z SSSR a Afghánistánu. Jejich domovem jsou pohraniční oblasti jihozápadního Sin-fiangu: horská údolí severozápadního Kchun-lunu, kde mají také od roku 1954 zřízen vlastní autonomní okres Tasur-gan. Pro svou strategickou polohu na rozhraní Číny, Indie a Sřední Asie byl Tasurgan dlouho předmětem sporů mezi těmito státy, než se ho nakonec v 80. letech minulého století Čínám podarilo zajistit natrvalo pro sebe. Dnes právě tudy prochází tzv. Karakoramská silnice, spoju- jící Čínu s Pákistánem okupovanými částmi Kaš- míru.

Tadžici jsou v podstatě zemědělský lid, pouze v horských oblastech provazují sezónní paste- vectví. Jejich duchovní kultura čerpá ze záro- psko-islámských, Náboženským vyznáním patří k muslimské šittské sektě ismáilitů, uznávajícím za svého duchovního vůdce Agá-chána, kterému také do jeho sídla v Púne poblíž Bombaje v dřívějších dobách odvádějí náboženskou daň.